

Nieuwsbrief

Jaargang 1, nr. 1

December 1999

Verantw. Uitg.:
Marianne Regelbrugge
Bondgenotenlaan 150/1
3000 LEUVEN
Tel: 016/ 22 63 88
Fax: 016/ 22 74 82
Bank: 736-0001066-63

De bomen en het bos,
Het bos en de bomen.

Voor U ligt het eerste nummer van de Nieuwsbrief van Suggnomè Forum voor herstelrecht en bemiddeling vzw.

De naam Suggnomè werd ontleend aan het klassieke Grieks 'Sun-gnomè'. Vrij vertaald betekent dit 'overeenkomst'. In zijn letterlijke betekenis refereert het Griekse woord naar *de inspanning en het proces van het samen begrijpen van eenzelfde realiteit*.

Directe aanleiding voor de oprichting van Suggnomè was de uitbreiding van de *herstelbemiddelingspraktijk* - in 1993 opgestart in Leuven - naar andere gerechtelijke arrondissementen. Herstelbemiddeling beoogt aan volwassen dader en slachtoffer van relatief ernstige misdrijven, een aanbod te doen om via onderlinge communicatie en met de steun van een neutrale bemiddelaar te komen tot de voor hen best mogelijke oplossing voor de gevolgen van het misdrijf. Momenteel zijn, met de steun van het Ministerie van Justitie, bemiddelingsdiensten actief in de arrondissementen Brugge, Dendermonde, Kortrijk en Leuven.

Verre voorloper van de herstelbemiddeling was het *vereffeningsproject* opgestart in 1987 in de schoot van de vzw Oikoten. De werking kan vergeleken worden met de herstelbemiddelingspraktijk met dien verstande dat men zich hier richt tot minderjarige daders. Recent ontwikkelden zich met de steun van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap gelijkaardige initiatieven ondermeer in de arrondissementen Brussel, Hasselt/Tongeren, Antwerpen, Kortrijk, Brugge ...

Zowel m.b.t de vereffening als de herstelbemiddeling worden samenwerkingsverbanden geïnstalleerd met de gerechtelijke instanties, de balie, het algemeen welzijnswerk, de justitieuizen... Ook de politionele diensten worden hierbij betrokken in het perspectief van het ontwikkelen van projecten *schaderegeling*, dit naar analogie met de projecten in ondermeer Leuven, Mechelen, ...In tegenstelling tot de eerstgenoemde bemiddelingsprojecten waar de selectie van dossiers gebeurt op niveau van de parketten, neemt bij schaderegeling de opsteller van het proces-verbaal de beslissing tot het inschakelen van de bemiddeling. Voor de drie projecten zijn de vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en neutraliteit belangrijke werkingsprincipes.

In dit nummer:

<i>De bomen en het bos</i> <i>Het bos en de bomen</i>	1
<i>Bemiddeling in strafzaken</i>	3
<i>Verzoening met paard</i>	4
<i>Making Restorative Justice Work</i>	5
<i>Goed om weten</i>	7
<i>Agenda : Samenspraak</i> <i>17 december</i>	9

Tot op heden wordt geen van deze bemiddelingsmodaliteiten wettelijk geregeld, dit in tegenstelling met de procedure bemiddeling in strafzaken geregeld bij wet van 10 februari 1994. Hiermee kreeg het Openbaar Ministerie de mogelijkheid, voor niet al te ernstige misdrijven, te beslissen tot verval van strafvordering op voorwaarde dat de verdachte zich akkoord verklaart met één of meerdere van volgende opgelegde maatregelen : schadeherstel (bemiddeling), behandeling, vorming, gemeenschapsdienst. De openbare aanklager kan hiertoe beroep doen op assistenten bemiddeling in strafzaken.

Bemiddeling zit duidelijk in de lift. Getuige hiervan ook de nieuwe initiatieven die de minister van Justitie, Marc Verwilghen aankondigde in zijn toespraak ter gelegenheid van de Europese Conferentie inzake slachtoffer-dader bemiddeling.

Eén van de doelstellingen van Suggnomè is enige samenhang te bewerkstelligen tussen al deze initiatieven met respect voor ieders specifieke invalshoek. Voorliggende Nieuwsbrief, die het resultaat is van de creatieve samenwerking met de adjunct-adviseurs bemiddeling in strafzaken, wil hiertoe bijdragen. Wij willen van de gelegenheid gebruik maken om ook de Koning Boudewijnstichting te danken die financieel heeft bijgedragen tot dit initiatief. Hierover meer verder in deze Nieuwsbrief.

Om te slagen in ons opzet doen wij een uitdrukkelijk appèl op uw inbreng: eigen ervaringen als bemiddelaar, als stuurgroep lid of als verbindingsmagistraat, eigen standpunten, methodische wetenswaardigheden, beleidsontwikkelingen...elke bijdrage zal door de redactie met enthousiasme onthaald en verwerkt worden. Wij hopen via deze *samenspraak* te komen tot een gedeelde visie omtrent de bemiddeling in strafrechtelijke context en tot een grotere vertrouwdeheid met elkaar en elkaars werkomgeving.

Via deze Nieuwsbrief willen wij U ook op de hoogte houden van een aantal relevante ontwikkelingen in het buitenland. In één van de bijdragen worden enkele impressies gegeven bij het Europees Congres Victim-Offender Mediation dat doorging in Leuven van 27 tot 29 oktober 1999.

Tenslotte willen wij U de kans bieden om in een persoonlijk contact met collega's van de diverse sectoren ervaringen uit te wisselen. Bij het verschijnen van de Nieuwsbrief wordt telkens een activiteit aangekondigd. De eerste '*Samenspraak*' gaat door op 17 december 1999 vanaf 12uur. Het programma en verdere aanwijzingen vindt U verder in deze Nieuwsbrief. Inschrijven is wenselijk daar het aantal plaatsen beperkt is. *We willen voorzichtig beginnen.*

Marianne Regelbrugge

Voor vragen, suggesties, inhoudelijke bijdragen kunt U steeds terecht op het secretariaat van Suggnomè Forum voor herstelrecht en bemiddeling vzw, Bondgenotenlaan 150/1 te 3000 Leuven. Tel. 016/22 63 88, Fax 016/22 74 82

BEMIDDELING IN STRAFZAKEN OP ZOEK NAAR GEMEENSCHAPPELIJKE HERSTELRECHTELIJKE VISIE

De wet van 10.02.1994 houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken getuigt van de wil tot vernieuwing en het dichten van de kloof tussen justitie en de burger. De procedure wordt voorgesteld aan dader(s) en slachtoffer(s), betrokken bij een als misdrijf omschreven feit.

Het rechtstreeks betrekken van de partijen bij hun conflictoplossing betekent op zich reeds een grotere rechtstoegankelijkheid. In het geval van de maatregel bemiddeling wordt bovendien beroep gedaan op de vaardigheden van de partijen om zelf een oplossing te vinden voor hun conflict, om een consensus te zoeken, en om te onderhandelen over het herstel in al zijn verschillende aspecten. Dit wettelijk initiatief, dat zich situeert op niveau van het parket, is beperkt tot volwassenen en heeft een verval van strafvordering tot gevolg.

De dader – slachtoffer bemiddeling is één van de methoden die de gerechtelijke benadering laten evolueren naar een herstelrechtelijke. Het discours van het herstelrecht wordt echter tot op heden nog hoofdzakelijk gevoerd door academici in binnen- en buitenland en door praktijkmensen die zich lieten inspireren en enthousiasmeren om nieuwe paden te bewandelen.

Dit discours met zijn praktische consequenties, die mogelijkheden bieden in die zin dat iedere justitiabele –jongere of volwassene– op elk gerechtelijk niveau – parket, rechtbank of strafuitvoering– meer tot zijn ‘recht’ zou komen dan bij een klassiek gerechtelijke aanpak, mag niet het exclusieve terrein blijven van enkele nieuwsgierigen.

Van bij de start van de bemiddeling in strafzaken werd vooral gewerkt vanuit een juridisch kader. Al vlug wierpen zich veel vragen op bij de concrete uitwerking, de ontwikkeling van een methodiek en niet in het minst naar een samenhangende gemeenschappelijke visie die mede gevoerd wordt vanuit het herstelrechtelijke gedachtegoed.

De oproep “Justitie in beweging” van de Koning Boudewijnstichting om projecten in te dienen, die Justitie mee helpen vernieuwen en dichter bij de burger brengen, liet de Nederlandstalige bemiddelingsadviseurs* niet onberoerd. Ze zagen en vonden er een unieke kans om een aantal verzuchtingen concreet gestalte te geven.

Met de financiële steun van de Koning Boudewijnstichting werd een medewerker van de KU Leuven deeltijds vrijgesteld om een en ander te coördineren.

In eerste instantie werd gedacht aan een door iedereen – in de inmiddels opgerichte VZW Sugnomè– te raadplegen inventaris van publicaties.

* Die inmiddels door een wetswijziging onder andere in verband met statuten in de justitiehuisen adjunct-adviseurs bemiddeling in strafzaken geworden zijn.

Deze idee werd losgelaten wat niet betekent dat de V.Z.W. geen aanspreekpunt kan worden rond deze thema's.

In een volgende fase werden de justitieassistenten bemiddeling in strafzaken bevraagd op hun vormingsbehoeften. Daaruit bleek dat het bestaande aanbod voor een groot stuk aansloot bij de behoeften.

Belangrijker dan documentatie en vorming, die bovendien hoe dan ook een 'verplaatsing' veronderstellen, lijkt ons een aangehouden sensibilisering van alle actoren betrokken bij herstelprojecten. Daarom leek het concept van een nieuwbrief een uitgelezen instrument om gaandeweg een gezamenlijke gedragen filosofie / gedachtegoed omtrent dader – slachtoffer bemiddeling en herstelrecht te ontwikkelen en praktijkervaringen uit te wisselen.

Het dichten van vele kloofjes op de weg naar een herstelgerichte justitie kan allicht een eerste en niet onbelangrijke bijdrage leveren tot het overbruggen van dé kloof. Aldus kan de methodiek om dader en slachtoffer dichter bij elkaar te brengen uiteindelijk bijdragen om ook justitie dichter bij de mensen te brengen !

Erika Fieuws

VERZOENING MET PAARD

Een bouwvakker in New York wordt ervan beschuldigd op de neus van een politiepaard te hebben getimmerd. Als hij in november veroordeeld wordt, mag de 35-jarige Jimmy Hornacek 90 dagen celstraf en 17 000 Fr boete verwachten.

Hoewel Hornacek wordt verweten twee keer op de neus te hebben geslagen, blijft hij ontkennen. Hij houdt het erop dat hij zijn handen voor zijn gezicht bracht uit zelfverdediging.

Een jurylid, Morris Whatley, vindt de hele zaak één grote grap en vindt niet dat Hornacek gevangenisstraf verdient. Een boete moet volgens hem volstaan.

Intussen heeft de beschuldigde al zijn excuses aangeboden. Hij wil om het goed te maken het paard tweemaal kussen.

(Dit artikel kwam uit de Standaard 28/9/99 en werd ons toegezonden door P. Smolders.)

“MAKING RESTORATIVE JUSTICE WORK”

Achtergrond en indrukken van het Leuvense congres.

Van 27 tot 29 oktober ging te Leuven een internationaal congres door onder de titel “Victim-Offender Mediation in Europe; Making Restorative Justice Work”. Dit initiatief opende een ongemeen aantrekkelijk perspectief op een intensievere internationale samenwerking op Europees niveau.

De relatief recente initiatieven rond de bemiddeling in strafzaken, de herstelbemiddeling, de vereffening en de schade-regeling, zij zijn allen mede het resultaat van een fors toegenomen aandacht voor de herstel-dimensie in het maatschappelijk optreden t.a.v. criminaliteit.

Het zal de lezers wel geen geheim meer zijn dat België met deze benadering allerminst alleen staat. In landen als Australië en Nieuw-Zeeland, Canada en de Verenigde Staten, is “Restorative Justice” al heel wat jaren een veelbesproken thema en een belangrijk referentiepunt bij het opzetten van initiatieven in de sfeer van de strafrechtsbedeling en conflictregulering.

De voorbije jaren kreeg dit gedachtegoed ook in Europa meer en meer voet aan de grond. Momenteel zijn in een groot deel van de Europese landen initiatieven voorhanden die zich expliciet op de herstelrechtelijke benadering beroepen. Soms gaat het om experimenten op het niveau van private verenigingen, elders zien we heuse wetgeving terzake. Al is er een brede waaier van gehanteerde werkvormen en technieken, in het overgrote deel van de gevallen concentreren de inspanningen zich toch rond variaties van methoden van bemiddeling tussen slachtoffers en daders.

Mede vanuit de bekommernis, over de landsgrenzen heen, duidelijkheid en uniformiteit te scheppen en te bewaren aangaande het hele concept, reageerde de Raad van Europa onlangs met een stimulerende aanbeveling aan de Europese regeringen inzake “Mediation in Penal Matters” *

Ondermeer in het kader van de voorbereiding van deze aanbevelingen werd door enkele van de geconsulteerde deskundigen de mogelijkheid overwogen tot een oprichting van een Europese associatie voor herstelrechtelijke initiatieven. Enkel onder hen, waaronder dhr. Ivo Aertsen van de K.U.Leuven, gingen eind ‘98 met financiële ondersteuning van het “Grotius-programma” van de Europese Unie tot de actie over. Op hun agenda stond o.m. de organisatie van een internationaal congres als onmiddellijke aanloop tot de oprichting van een “European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice”.

Begin ‘99 ging een coördinerende groep aan de slag met hierin deelnemers van acht Europese landen. Deze groep kwam in de loop van ‘99 een drietal keer voor enkele dagen samen. De idee van het Forum werd uitvoerig besproken, maar het grootste deel van de tijd ging toch naar de concrete voorbereiding van het congres.

Om financiële en organisatorische redenen werd besloten het aantal deelnemers te beperken tot een honderdtwintigtal met oog voor zo gespreid mogelijke vertegenwoordiging uit de verschillende geïnteresseerde landen en (beroeps)-groepen.

* Aanbeveling N°R. (99)19 van 15 september 1999.

Eind oktober was het dan zover en zakten de deelnemers af naar Leuven voor een driedaagse samenspraak. We telden bij de inschrijvingen vijftientig verschillende nationaliteiten, waaronder een verrassend sterke vertegenwoordiging van de Oost-Europese landen.

Naast onderzoekers en academici waren ook praktijk- en beleidsmensen nadrukkelijk aanwezig.

De plenaire zittingen behandelden enkele grote themata in de discussies rond de herstelrechtelijke benadering: De relatie tussen bemiddeling en justitie, Bemiddelaar: professional of vrijwilliger?, Basiscriteria voor een goede bemiddeling, Belang van onderzoek en evaluatie, enz.

De talloze workshops verschaften toelichting en discussiemogelijkheid aangaande onderlinge methodische en organisatorische gelijkenissen en verschillen. Zo werd dieper ingegaan op modellen van training en accreditering van bemiddelaars, op de diverse wettelijke omkaderingen, op bemiddeling voor en na proces, met minder- en meerderjarigen. Een nevenbijeenkomst werd gewijd aan de mogelijke oprichting van een meer formeel samenwerkingsverband.

We hebben allermist de bedoeling U hier meteen een samenvatting te geven van de inhoud van de besprekingen. Er verschijnt hierover trouwens kortelings een verslagboek.

Bij wijze van algemene indruk: op dit congres was een ongelofelijke hoeveelheid knowhow vertegenwoordigd, vertaald in een zeer rijke diversiteit aan methodische en inhoudelijke accenten. Tegelijk was bij de aanwezigen een sterke gedrevenheid voelbaar, een enthousiasme rond het herstelrechtelijke thema. En dan waren er de talloze vragen waarin we elkaar over de landsgrenzen heen zo sterk konden terugvinden, maar waarop de antwoorden vanzelfsprekend niet meteen voorhanden waren.

Ik kon me dan ook geheel aansluiten bij een Oostenrijkse collega die zijn positieve eindcommentaar lachend afsloot met de rake statement: “ *We’re still confused, but on a higher level !*”

Leo Van Garsse

Belangrijke doelstelling van de bemiddeling is de betrokkenheid van partijen bij de afhandeling van het conflict te maximaliseren en hen de mogelijkheid te bieden tot een voor beiden aanvaardbare oplossing te komen.

De aanbeveling ziet in de bemiddeling positieve kansen én voor het slachtoffer, én voor de dader én voor de gemeenschap. In de bijlage bij de aanbeveling wordt bemiddeling gedefinieerd als ‘ *elk proces waarbij slachtoffer en dader de mogelijkheid krijgen, op vrijwillige basis, actief deel te nemen aan de oplossing van de gevolgen van een als strafbaar omschreven feit, hierbij bijgestaan door een neutrale derde partij.*’

Enkele algemene principes worden toegelicht zoals ondermeer de vrijwilligheid van de deelnemers en de vertrouwelijkheid van het bemiddelingsproces. Er moet gestreefd worden naar een veralgemeend aanbod in alle fasen van de strafrechtsgang en de bemiddelingsdiensten moeten voldoende autonoom kunnen functioneren. Verder wordt aandacht besteed aan de wettelijke basis voor bemiddeling, aan de verhouding tussen de strafrechtelijke afhandeling en bemiddeling, aan de werking van de bemiddelingsdiensten en de vereisten inzake opleiding en tenslotte aan de verdere ontwikkeling van bemiddeling.

De integrale tekst van Aanbeveling N°R (99) 19 inzake bemiddeling in strafrechtelijk context is in het Engels en het Frans te verkrijgen op het secretariaat van Suggnomè. Momenteel wordt gewerkt aan de Nederlandse vertaling.

Video dader-slachtofferbemiddeling

Op initiatief van de stuurgroep Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven werd met de steun van de Koning Boudewijnstichting en de audiovisuele dienst van de KU Leuven een video aangemaakt die het bemiddelingsproces tussen slachtoffers en daders, betrokken bij een overval in een krantenwinkel, in beeld brengt. De video is bedoeld als trainingsmateriaal voor de bemiddelaars en belicht achtereenvolgens de eerste contactnames, het eerste gesprek met de slachtoffers en met de daders en het gezamenlijk gesprek.

Voor meer inlichtingen kan U terecht op het secretariaat van Suggnomè.

‘Pleidooi voor bemiddeling?’

Dit is de titel van de rede uitgesproken door Koenraad Timmerman, advocaat, op 1 oktober 1999, te Leuven, ter gelegenheid van de plechtige openingszitting voor het gerechtelijk jaar 1999-2000.

Tijdens de openingsrede werd een status quaestionis gegeven van de situatie in België inzake bemiddeling in familiezaken. Achtereenvolgens werden volgende items behandeld: ‘bemiddeling in familiezaken’, onderscheid met andere vormen van begeleiding; buitenlandse regels en ervaringen; factoren die een rol gespeeld hebben bij de verhoogde aandacht in België voor het fenomeen bemiddeling; initiatieven op het vlak van opleiding en vorming en tenslotte de actuele praktijk en rechtspraak op het vlak van familiale bemiddeling.

De integrale tekst van de openingsrede is te bekomen op het secretariaat van Suggnomè.

Komt U op het spoor van interessante ontwikkelingen laat dan niet na ons een seintje te geven dan zorgen wij voor de verspreiding via een volgend nummer van de Nieuwsbrief!

**‘SAMENSPRAAK’
25 februari 2000**

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Markiesgebouw, zaal 400
Markiesstraat 1
1000 Brussel

Programma

12u30	Welkom en broodjeslunch
13u	Inleiding door Leo Van Garsse betreffende ‘lichte’ en ‘zware’ feiten.
13u30	Bekijken van video’s aangaande deze problematiek.
14u30	Pauze
14u45	Nabespreking aan de hand van verschillende thema’s .
16u	Er wordt een rondgang gemaakt, dit geeft gelegenheid tot nabeschouwingen
16u30	Einde

Inschrijven kan via bijgevoegde inschrijvingsstrook, te bezorgen aan het secretariaat van Suggnomè vóór 20 februari 2000.
Van elke deelnemer wordt ter plaatse 100 BF gevraagd als bijdrage in de onkosten (maaltijd, documentatie...)
Het Markiesgebouw ligt op enkele minuten wandelafstand van Brussel Centraal Station.
Bijkomende inlichtingen kan U verkrijgen bij Marianne Regelbrugge op het secretariaat van Suggnomè.

INSCHRIJVINGSSTROOK

‘SAMENSPRAAK’ 25 februari 2000

Hiermee bevestig ik dat ik,

.....(naam)

aanwezig zal zijn op 25 februari 2000.

Handtekening

GOED OM WETEN

‘Herstelgedachte zal het hart van het justitiebeleid vormen’

In zijn toespraak op de European Conference on Victim-Offender Mediation, die doorging te Leuven van 27 tot 29 oktober 1999, drukte minister van Justitie Marc Verwilghen de wens uit te evolueren van een *vergeldende* justitie naar een *herstelgerichte* justitie. M.b.t. de herstelbemiddeling gaf hij aan dat dit *geen alternatief* vormt voor de klassieke procedure, maar nieuwe perspectieven opent in de benadering van strafbare feiten. Op dit ogenblik onderzoekt men nieuwe mogelijkheden om herstelgerichte justitie te introduceren in de verschillende fasen van de strafrechtsgang. Zo kondigt de minister ondermeer aan dat in de Belgische gevangenissen consultants zullen aangesteld worden die in de eerste plaats de gevangenisadministratie moeten adviseren over de ontwikkeling van herstelgerichte projecten en van een cultuur van respect. De minister benadrukt dat een evolutie van vergeldende justitie naar een herstelgerichte justitie niet enkel een verandering van wetten en structuren vraagt maar ook een verandering van cultuur, ‘*a change of lenses*’.

‘*Kijken door een andere lens*’ is ook de titel van een artikel in Knack gewijd aan de European Conference. In dit artikel wordt ondermeer verwezen naar Martin Wright, medewerker van de Britse organisatie Mediation UK, die pleit voor een *democratisch* herstelrecht in plaats van een *paternalistisch* herstelrecht. Nog al te vaak wordt aan daders eenzijdig een maatregel opgelegd die doorgaans ook nog punitief bedoeld is. Een democratisch herstelrecht daarentegen geeft aan dader én slachtoffer de ruimte *mee te denken* over herstel wat haaks staat op de huidige manier van werken, aldus Martin Wright. De vraag die zich stelt is wie of wat moet optreden als democratisch bemiddelende instantie: de rechters of justitieassistenten, een klasse van professionele bemiddelaars, sociaal geëngageerde vrijwilligers? In het artikel wordt verwezen naar het Noorse voorbeeld waar bemiddeling zich situeert op niveau van de gemeenten die instaan voor de coördinatie van de activiteiten van de bemiddelaars. Justitie voorziet in middelen voor professionele supervisie en opleiding. Karen Paus, coördinator van de bemiddelingsdienst van Oslo, benadrukte in haar toespraak dat de implementatie van bemiddeling vraagt om welomlijnde doelstellingen: is bemiddeling nu een nieuw instrument ter bestraffing of preventie in handen van de magistraten, of een onafhankelijk terrein voor conflictoplossing tussen de meest direct betrokken partijen? Verder pleit zij ervoor bemiddeling niet in te zetten als een paternalistische poging tot heropvoeding want de kern van bemiddeling is dat slachtoffer en dader tot praktische oplossingen komen voor hun conflict.

Op de valreep vernamen we via de pers dat minister van Justitie Marc Verwilghen, op 15 november zijn beleidsnota heeft voorgesteld. ‘*Het beleid draait om een nieuwe visie op het strafrecht, die tegelijkertijd ook rekening houdt met de slachtoffers en vertrekt vanuit de gedachte: geen vergelding maar herstel van de schade*’, aldus Caspar Naber in De Morgen.

Bron: Toespraak van minister van Justitie Marc Verwilghen ter gelegenheid van de European Conference on Victim-Offender Mediation, 27-29 oktober 1999.

Ria Goris, ‘Kijken door een andere lens’, Knack, jrg. 29, nr. 45, 10 november 1999.

Caspar Naber, ‘Justitie 2000: meer van alles behalve gevangenisstraffen’, De Morgen, jrg. 21, nr. 265, 16 november 1999. De beleidsnota wordt ons door het kabinet van minister Verwilghen bezorgd en is te verkrijgen op het secretariaat van Suggnomè.

Aanbeveling van de Raad van Europa inzake bemiddeling in strafrechtelijke context

Op de vergadering van het comité van ministers van de Raad van Europa van 15 september jl. werd aanbeveling R(99)19 goedgekeurd. De aanbeveling promoot bemiddeling als een model *complementair aan* of *als alternatief voor* de klassieke gerechtelijke procedures. Dank zij de flexibele en participatieve aard van het bemiddelingsproces leidt bemiddeling tot een meer omvattende probleemoplossing waartoe het klassieke juridische systeem alleen niet in staat is, aldus de aanbeveling.